

FİKİR PERVER

Fikir, Sanat ve Edebiyat..

29 Ekim
Cumhuriyet Bayramı'mız
Kutlu Olsun!

FİKİR PERVER

15. sayı
Ekim/2020

fikirperverdergi.com

2017 senesinde başlattığımız "Geleceğimiz Kitapta" adlı köy okullarına kütüphane kurma projemizi 2 yıldır sürdürürken ülkemizdeki genç yazarların ülkesine seslenmesi için 2019 Ağustos ayı itibariyle Fikirperver Dergi olarak karşınızdayız. Amacımız gençlerin hislerini bu dergi vasıtasıyla yazıya dökmesidir. Keyifli okumalar dileriz.

Yazarlarımız

Ali Eser KOYUN
Beyda TOPAN
Cengiz YOZBATIRAN
Hatice ÇEVİK ERDAL
İsmail İĞDELİ
Mehmet Ali KESKİNKILIÇ
Osman UZUNMEHMETOĞLU
Özge YUMUŞAK MERT
Özgür AKTAŞ
Perihan AKTAN
Selim TOSUN
Serkan DURU
Şeyma AKIN
Umut EVRİM
Zafer ERBAŞLAR
Zafer PARLAK

Editörlerimiz

Nazım Can GÜLDAL
Özgür AKTAŞ

Kapak İllustrasyon

Mehmet Akif YARDIM

Tasarım

Mehmet Akif YARDIM

SİZ DE YAZMAK İSTER MİSİNİZ?

2019 yılında ülkemizin gençlerinin isteklerini dile getirmek için oluşturulan Fikirperver Dergi' de siz de yazmak isterseniz bizimle mail yoluyla iletişime geçebilirsiniz.

Ey Türk Gençliği,

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni, bu hazineden, mahrum etmek isteyecek, dahilî ve haricî, bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok nâmüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler.

Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr-u-zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi, vazifen; Türk İstiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır!

Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asîl kanda, mevcuttur!

M. Atatürk

▶ Fikirperver Dergi

📷 @fikirperverdergi
fikirperverdergi@gmail.com

Geleceğimiz Kitapta

Kasım 2017' de üniversite öğrencileri tarafından köy okullarına kütüphane projesi bugün itibariyle ulaşılmıştır. İncelemek için sosyal medya hesaplarını ziyaret edebilirsiniz.

▶ Geleceğimiz Kitapta

📷 @gelecegimizkitapta

ATATÜRK GENÇLERİYİZ

“ Tarih 29 Ekim 1938, Cumhuriyet Bayramı.

Artık Büyük Ata'nın sağlık durumu, fevkalade vahim. Odasında, yarı uyku halinde, bitkin bir şekilde yatıyor. Yaşamından umut kesilmiş, her an her şey olabilir. Oysa O, Ankara'daki törenlere katılmak istemiş, hatta hipodromda, Atatürk'ün şeref locasına yorulmadan çıkabilmesi için bir asansör yaptırılmış, ama ne mümkün? “Ne olacaksam orada olayım” diyen Atatürk doktorlara, “Bütün mesuliyet benimdir. Ankara'ya mutlaka gideceğim” demiştir, ama artık yatağından bile kalkmamaktadır.

O sırada Dolmabahçe Sarayı'nın önünden iyice yakın geçen bir vapurun içerisi, Kuleli Askeri Lisesi öğrencileriyle dolu. Cumhurbaşkanlığı boyunca ilk kez Ankara'daki törenlere katılmayan ve durumu oldukça ağır olan Atatürk'ü görmek isteyen öğrenciler, göz yaşları içerisinde, ellerindeki bayrakları, çiçekleri ve şapkalarını sallayarak haykırıyorlar. “Atamızı görmek istiyoruz!” Sonra birden hep bir ağızdan söylemeye başladıkları İstiklal Marşı ile Dolmabahçe Sarayı inliyor. Bu sırada yanında gene manevi kızı Gökçen olan Atatürk, gençlerin sesini duyarak heyecanlanır, yatağında doğrulur ve heye-

canla pencereden bakan Sabiha Gökçen'e seslenir: “Bak Gökçen, gençlerimin sesi. Duydun mu beni istiyorlar.”

“Evet paşam”, der Gökçen, “Bir vapur dolusu genç. Kuleli Askeri Lisesi öğrencileri. Cumhuriyet Bayramı törenlerinden dönüyor olmalılar.” Atatürk “Çocuklarım. Benim çocuklarım.” diye fısıldar, gözlerinden yaşlar süzülmemektedir. Bu sırada içeriye doktor Neşet Ömer ve Salih Bozok girer. Atatürk heyecanını onlarla paylaşır. “Duyuyor musunuz”, “Evet Paşam” derler gözleri dolarak “Duyuyoruz.” Onlar, Cumhuriyeti emanet ettiği gençlerimiz, der gururla Atatürk. Sanki bir anda iyileşmiş, güçlenmiş gibidir.

Oysa Atatürk'ün odasının yanındaki nöbet odasında Kılıç Ali, pencereyi açmış, gençlere “Gidin!” diye işaret etmektedir. Gençler iyice coşmuştur. “Yaşa Atatürk, Varol Atatürk!” diye bağırarak, bazı gençler vapurdan suya atlayarak, saraya doğru yüzme çalışmakta, “Atamızı görmek istiyoruz!” diye haykırmaktadır.

“Çocuklarımı görmek istiyorum.”

Atatürk “Çocuklarımı görmek istiyorum. Buraya kadar gelmişler, hiç değilse onlara el sallamalıyım,

beni pencereye götürün!” emrini verir. Doktor Neşet Ömer “Fakat Paşam.” diyecek olur, Atatürk doktorun itirazına sertçe yanıt verir: “Nedir fakat?” Doktor susar. Salih Bozok hemen pencere önüne bir koltuk koyar. Sonra Atatürk'ü giydirirler. Bu giyinme ona büyük ıstırap verir, ama yüzünden boncuk boncuk terler süzülmediği halde, sesini çıkartmaz.

Sonra nöbet odasından koşup gelen Kılıç Ali'nin de yardımıyla Ata'yı penceredeki bir koltuğa götürüp oturturlar. Atatürk giyinmiş, başı dik, sanki hiç günleri sayılı bir hasta değilmiş gibi, gençlere gülümseyerek el sallar. Gençler Atatürk'ü pencerede görünce, iyice coşarlar ve sanki denizde kıyamet kopar. Hep beraber alkışlayıp, “Büyük Atatürk” diye haykırdıklarında, yer gök inler. Gençlerden birkaçı daha üniformalarıyla vapurdan atlayarak Ata'larına doğru yüzme, marşlar söylemeye başlar. Bu manzarayla fevkalade duygulanarak ağlayan Atatürk'ün gençlere salladığı eli, gittikçe gücünü kaybederek yana düşer. Gözyaşları içerisinde “Yorulдум.” der. Kılıç Ali ve Salih Bozok, onu koltuğu ile kucaklayarak, yatağına yanına getirirlerken, dışarıdan gelen tezahürat sesi, gittikçe yükselmektedir.

Paşa'nın “Onları gördüğüm için mutluyum” derken, yumduğu gözlerinden ip gibi yaşlar süzülmemektedir... Sabiha Gökçen'in anılarından alınan bir alıntı...

Her 29 Ekim'de törene giderdik Vatan Caddesi'ne ve ağızımızda marşlarımızla, Cumhuriyet'i haykırırken dimdik yürürdük.

Ve o an...

Tören bittikten sonra vapurlara binip tekrar şanlı yuvamıza Kuleli Askeri Lisesi'ne dönerken komutanımız bu anıyı anlatırdı bize. Bir kez daha tüylerimiz diken diken olarak dinlerdik ve Ata'mız hala Dolmabahçe'den bize el sallıyor gibi hisseder ve selamlardık onu. Bilirdik ki, biz var olduğumuz sürece, Cumhuriyet var olduğu sürece O hep o camdan bize el sallayacak...

Bugün geçtim yine Vatan Caddesinden tören yoktu bu kez, bu kez yürüyen gençler yoktu; ama ağızda Onuncu Yıl Marşı ile geçtim caddeden her zaman yaptığımız gibi. Ve inanıyorum ki biz yaşadığımız sürece her an Cumhuriyet'i ilk günkü gibi haykıracağız. Çünkü biz O'nun gençleriyiz, Atatürk gençleriyiz...

CUMHURİYET KORTEJİ

Dünya denilen küre Güneş'in etrafında 365 gün hayran hayran dönüp, mevsimlerin bıkmak bilmeyen koşuşturmacasında, sonbahar Kuzey yarımkürede hükmünü sürdürmekteyken ekim ayının sonlarına doğru Avrupa ile Asya'nın el ele tuttuğu coğrafyada tatlı bir telaş görmek mümkündür. Bakın! Heyecan, gurur, minnet, mutluluk hepsi aynı yerde. Bir ülkenin-sadece ülkenin mi-ulusun doğum günü bugün. Meydanlarda saygı duruşu için buluşuyoruz; ellerimizde bayraklar, dilimizde marşlar, stadyumları dolduruyoruz. Balkonlarımızı, okullarımızı, sokaklarımızı süsledik. En büyük bayram bu bayram. Elimizde mikrofonlar. Bizi izleyen bir çift mavi göze söyleyeceğimiz sözler var: "Açtığın

yolda, gösterdiğin hedefe durmadan yürüyeceğime ant içerim." "Türkiye Cumhuriyeti, ilelebet payidar kalacaktır." diyerek söz vermeye geldik. Öğretmeni, sporcusu, çok kolladığı kızları, omuzlar üzerinde göklere yükselmeye layıksın dediği kadınlar, milletin efendisi köylüler, zeybekler, seğmenler, her şeyi emanet ettiği gençler hepimiz burada uygun adımla geçit törenindeyiz. Minnetimiz büyük. Çünkü; 19 Mayıs 1919'da Samsun'a gitmek için bindiği Bandırma Vapuru, paha biçilmez bir hediye getirdi bizlere. Ne mi getirdi? Hürriyet, bağımsızlık, insan hakları, çağdaş kıyafetler, yepyeni harfler, eşitlik, adalet, laiklik, medeni kanun, demokrasi. Daha ne getirsin? Adımızı bile bu vapur getirmedi mi? Dönün bakın

bakalım çok kıymet verdiğiniz soy isimlerinize, hikâyesi nereye dayanırmış?

Yok olmak üzere olan insanlardan bir millet yaratan sevgili Mustafa Kemal Atatürk, bizlere ulus olmayı layık gördü. "Ulusal egemenlik öyle bir nurdur ki; onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, mahvolur." dedi. İşte bu yüzden biz de en az onun kadar esaret ve saltanat karşıtı olmalıyız. Öyle öngörülü ve davasına öyle âşıktı ki yorgun halkı kurtuluşa inandırdı ve başardı. Tüm dünyaya karşı durduğu yetmezmiş gibi, milli mücadele ateşlerinden yeni bir ülke çıkaran Mustafa Kemal Atatürk, bize çok önemli bir noktayı işaret etti. 28 Ekim 1923'te "Efendiler! Yarın Cumhuriyeti ilan edece-

ğiz." diye gürleyen sesi, "Asıl kurtuluş mücadelesi şimdi başlıyor." diyecekti. Ülkemizin başka alanlarda da savaşması lazımdı. Yeni demir ağırlara, fabrikalara, modern okullara, kurumlara, bilim insanlarına ve sanatçılara ihtiyacı vardı.

İşbu yazı çok sevdiğim Ata'ma ve silah arkadaşlarına teşekkür etmek için bir vesile olsun. Fikirler asla ölmez. Sevgili Can Yücel'in de dediği gibi "Sünnet değil farzdır CUMHURİYET." Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e layık bir öğretmen olma arzusu ile bir gün değil her gün saygı duruşunda duruyorum. 97. Yaş günün kutlu olsun Türkiye'm. Çok Yaşa, hür yaşa!

İNSAN NE İSTEDİĞİNİ BİLMEZ

İnsan bazen taşıyamaz olur yüklendiklerini, bu durumda kelimelere sığınır. Lâkin kelimelerin de bu yükü kaldıramadığı zamanlar olur. Yükün altında kalış hâli 'kelimelerin kifayet etmediği anlar' olarak nitelendirilir. Düşünsenize, insanın kaldırılmadığı yük neye yüklenirse yüklensin kaldırılmaz zaten. O hâlde kelimelere zulmetmek niye? Yapılan bunca haksızlığın, adaletsizliğin, vurdumduymazlığın faturasını ödemeye cesareti olmayan insanın kaçış planı mıdır kelimeler? Dağların, denizlerin taşıyamayacağını bilerek yüklenmek istemediği yükleri hem âlim hem câhil hâliyle ilk celsede kabul eden insanın gerçekten derdi nedir dersiniz? Soru zor, cevabı tam bir muamma: İNSAN NE İSTEDİĞİNİ BİLMEZ. Her yere ve her şeye gözü kapalı atılması da bundandır. "Gülerken ağlar insan. Yedi düvele galip de kendine yenik insan". Peki sır nedir, nerededir, nasıl gün yüzüne çıkar? Sır, pek kıymetli bir nesnedir. Herkese verilmez. Verilenden alınmaz, lâkin saklamayı bilmeyene bir daha da verilmez. Sırta vakıf olmak nasıl mümkün ola ki, arayışının başladığı yerde insanın karşısına çıkan ilk soru: "Kim olduğunu bildin mi?" Kendini bilmek en az hayat kadar değerlidir

aslında. Bedeli ağırdır, lâkin bu bedeldir bizi insan kılan ve bunu fark etmektir kendini bilmek. Bizim Yunus'un dizeleri ne de güzel anlatır:

"İlim ilim bilmektedir,
İlim kendin bilmektir.
Sen kendini bilmezsen,
Ya nice okumaktır."

Yıllar var, dilden dile gezer durur bu mısralar. Kaçımız bunu manasıyla yaşayan bir kendini bilenle karşılaştı acaba? Dilden dile çok gezdirdik, sözün değerini düşürmedik de biz değerlerimizi yitirdik. Bir ifade ne kadar çok tekrarlanırsa o kadar değersizleşir, derler. Hz. Yunus'un sözünü yere düşürmek bize mi kalmış ki, söylene söylene değersizleşsin. Nasıl lâyük olamamışız ki anlamaktan yana susuz kalmış bir vahaya dönmüşüz. Üstâd Necip Fazıl'ın söylediği gibi

"Anlamak yok çocuğum, anlar gibi olmak var.
Akıl için son tavır, saçlarını yolmak var."

Anlar gibi olmanın kıyısında gezinmekten âciz olan insan, 'anladım' tavrıyla nasıl da üst perdeden girer olmuş hayat şarkısına! Nereye gittiğini bilmeden ve bunun farkına varmadan sürükleniyor âdeti. Ne

zaman gözlerini açar ve 'nasıl' buralara geldiğinden öteye geçip 'neden' bu hâlde olduğunu sorgular? O gün elbet gelir, kim bilir belki yarın, belki yarından da yakın. Umulur ki güç olmasın. Geç olan güç olmayabilir, lâkin güç olanın zamandan muaf olduğu muhakkak. Sonrasında isyanlar, sorgulamalar, söylenmeler, şikayetler ayyuka çıkar da yine farkına varmaz insan. Çünkü İNSAN NE İSTEDİĞİNİ BİLMEZ! Bilmeden olmanın, olmadan ölmenin mümkün olmayacağını hakkıyla bilemediği gibi. İlk durakta kalan nasıl ilerlesin? Âlem içre âlemden gelen bu âlemden nasıl haberdar olsun? Hem de hiçbir gayret emaresi göstermeden! "Niyet varsa gayret vardır. Gayret varsa nusret vardır." der sevgili Savaş Barkçin. Demek ki ilk merhale niyettir, önce içi yani çekirdeği harekete hazırlamak gerekir. İstikameti bilmek ve bildirmektir esas olan. Sonra bu istikamet üzere yola çıkılır, yolda olmanın zevkine vararak. Yol çoktur, dallanır budaklanır, ayrıldıkça ayrılır; lâkin istikamet birdir. O muhafaza edildi mi, tüm yollar aynı yere varır. Tıpkı ulu bir çınarın tüm köklerinin aynı gövdede birleşmesi ve o gövdeden yeni yollara açılan bir sürü dala ayrılması gibi. İnsan

yeter ki niyet etsin, bilmenin açılan kapılarına öyle hayretle bakar ki! Kapı kapı ardına açılır da yine tam anlamıyla vakıf olunamaz hikmetine. Boşuna dememişler bir insanda tüm âlemin sırrı saklıdır, diye. Niyet belli oldu mu, bu niyeti hayata geçirmeye gelir sıra, yani gayrete. Olağanüstü bir çabanın vücut bulmuş hâli olarak bilsek de gayret, aynı zamanda kıskanma ve esirgeme anlamı taşır. Niyeti iyi muhafaza etmek, koruyup kollamak ve bu tavırla niyet istikametinde yol almak için hemen ardından gelir. Son durak nusrettir; yardım da gelir, zafere de erişilir. Kendini bilmekten âlâ zafer mola ki?.. Bu zafere erişenlerin kimileri 'bildim' der. İşte tam da burada, hiçbir şey bilmediklerinin dahi farkına varmaktan âcizdirler. Bildim dedikleri yerde hayatlarının en büyük bilinmezlik çukuruna düştüklerini anlayamazlar. 'Bilmek' gayesiyle çıkılan bu yolda neden bu hâldedirler?

Çünkü İNSAN NE İSTEDİĞİNİ BİLMEZ!

ERTELEME

Gelince yerim diyip çıkmıştım evden. Ertesi gün döndüğümde ne onun yenecek bir yanı ne de benim isteğim kalmıştı. Dokunulmadan, öylece çöpe gitmişti canım kalburabastı. Tıpkı 2020 yılının başlarında, bir gün oturup bir şeyler içelim dediğim dostumla aylar sonra zar zor bir araya geliğimiz gibi... “Öfkenin en iyi ilacı ertelemektir” demiş Seneca. Bunun dışında da erteleme bir şeye iyi geldiğini ben hiç görmedim. Sonu hep pişmanlık, hep hayal kırıklığı olmuştur. Ertelediysen sevdiğine sarılmayı, dostla muhabbeti, bitirmen gereken işi, okuman gereken kitabı, çıkman gereken yolculuğu; çok azını gerçekleştirme şansı bulmuşsundur. Ertelemek insanın tembelliğinden değil, kendine ve geleceğe aşırı güveninden gelir. İnsan o kadar emin ki yarının olacağından ve o kadar emin ki bekleneceğinden; canının istemediği bir anda zorlamak istemez kendini.

Ertelemenin, daha mükemmelini yapabilmek için zaman kazandırdığı düşünülebilir. Ama genellikle sonuç, kısıtlı zamanda yapılmış baştan savma işler, davranışlar olarak ortaya çıkar. Erteleyen için zaman hep vardır ve daha iyisi için şartların olgunlaşması beklenmelidir. Hani “akıllı düşünene kadar deli dağlar aşar” denir ya biraz öyle sanki. Kuşkusuz, bekleyen ile hemen yola düşenin yolda başına gelenler farklılıklar gösterebilir. Sanırım her deliye bir akıllı, her akıllıya da bir deli gerekir. Genellikle mükemmeliyetçi kişiliklerde ortaya çıkan erteleme eğilimi, harekete geçiren bir dürtü olmasa eyleme dönüşememe ihtimalini hep içerir. Tıpkı iyi planlanmamış eylemlerin hüsrana sonuçlanma ihtimalinin olduğu gibi. Sanırım, İngilizce “Procrastination” terimini ilk kez duyan sadece ben değilimdir. Meğer erteleme hastalığı diye bir şey de varmış ve bu adla biliniyormuş.

Açıklaması da tam olarak şöyle; “kişinin yetiştirilmesi gereken işleri ötelemesi, yapmaktan kaçınması ya da sürekli olarak erteleme. Yapılması gereken işin başına oturmadan önce son bir kez başka bir şey yapma, harekete geçerek işi tamamlamak yerine kasıtlı ve bilinçli olarak yapılması gereken eylemden kaçınma, ağırdan alma olarak da açıklanabilen erteleme hastalığı, toplumda oldukça yaygın olarak görülür. Bu kişiler eyleme geçmek yerine kendi kendilerine bahaneler ve kaçış yolları bularak görevlerini erteler. Bunun sonucunda iş ve okul hayatlarının yanı sıra sosyal ilişkileri de olumsuz etkilenir.” Bu sendromdan muzdarip kişiler sanal ortamda kısa bir araştırmayla nedenleri ve tedavisiyle ilgili çeşitli önerileri kolayca bulabilirler. Tabi bilgisayarın başına oturunca akıllarına gelen diğer işleri yapma dürtüsüne karşı koyup bu araştırmayı yapabilirlerse. Biraz klişe olacak ama “keşke” yerine “iyi ki” deme-

nin insan psikolojisi üzerinde daha olumlu etkisi olduğu herkes tarafından kabul edilir. Erteleme davranışı ile kaçan fırsatlar ve bir daha geri gelmeyecek anlar insanda derin yaralar açabilir. Daha iyisini yapabilmek için ertelediğiniz işlerden bahsetmiyorum. Gözünüzün önünde büyüyen çocuğunuzla geçirebileceğiniz zamanı ertelediğinizde o anlara dönmeniz artık mümkün olmayacak; ya da babanızla geçiremediğiniz zamanlar için ne kadar üzülmeniz geçilecek. Sevdiklerinizle geçireceğiniz zaman için telafisi mümkün işlerin ertelenmesi tercih edilebilir bir durumdur. Hatta işlerinizi bir plana oturtur erteleme hastalığına da tutulmazsanız, her ikisinin de hayatınızda bir düzen içinde gitmesi her zaman mümkündür. Hayat, ertelemelerimiz nedeniyle kaybedilenlere duyulan özlemle, ertelemelerin verdiği gerginlik arasındadır.

GRI

“İnsan düşüncesinin ve davranışının ne kadar öngörülemez ve karmaşık olduğuna hayret ederken, kendi kendime sessizce ılık çalıyorum. Şimdi belirsizliğin karşısında titremiyor, her şeyin belirli olduğunu varsaymanın kibirden ibaret olduğunu görebiliyorum.”

Irvin Yalom

Ne siyah ne beyaz ; ne sıfır ne de bir. Hayat gri tonlarında aslında; 0,37982468543..... Sonunu bilmediğimiz rakamlar topluluğu. Nerde bir “...” üç nokta görsem oraya hayatı sığdırmaya çalışırım.

Muğlaklık, kararsızlık, sonunu bilmeden girdiğimiz yollar, çıkmaz sokaklar, sarı trafik lambaları, aldığımız riskler, dönüm noktalarımız, kararlarımız, tereddütlerimiz ve tabii ki hayat. Tüm bunlar benim aklımdaki grinin karşılıklarıdır.

Hayatın gri tonlarında oluşunu kabul etmezdim bir zamanlar; her şey öngörülebilir ve net olmalıydı. İki kere ikinin dört etmesi kadar net. Sağlamasını yapabilmeliydim. Zamanla bunun doğru olmadığını fark ettim. Hayat grinin tonları kadar çeşitlilik ve gerçeklik barındırıyor.

O köşe yaz köşesi, bu köşe kış köşesi ortada su şişesi. Ortada olabilmek ne de kıymetli. Rijit hatlarımızdan ve önyargularımızdan arınmış olmak. Önemli olan hayatı bir zaman dilimine sığdırmak ve tüm saniyelerimizi o anda kalarak, hissedererek yaşayabilmekmiş. Artık iki kere ikiler beş ediyor benim için. Gri içinde sürprizlerini barındıran bir renk. Tahammül değil bir keşif yolculuğu.

KELİMELER

Hüzün,
Kapıdan süzülen güneşte mi?
Pencereleri bilinmez kılan gecede mi?
Ardın sıra baktığın bir otobüsten arta kalan mı?

Özlem,
Buzdolabında gözüne ilişen bir fotoğrafta mı?
Kitaplıkta eline gelen unutulmuş bir kitap mı?
Saniyeleri geçmeyen bir saatin belirlediği vakit mi?

Bekleyiş,
Acıdan sonra gelecek olan bir ferahlık mı?
Yerinde duramayan bir ayağın beyne götürdüğü bir yorgunluk mu?
Umutsuz bir yüreğin papatyalara yüklediği derin anlam mı?

Şüphe,
Beynin kalbe oynadığı bir belirsizlik oyunu mu?
Kalbin gördüğüne inanıp inanmakta yaşadığı bir kuruntu mu?
Beyazın üstüne düşen bir kara leke mi?

Kelimeler,
İfade ettiklerim mi?
İfade edebildiğimi zannettiklerim mi?
Bilinmez zannedilen bir duygunun yansıma mı?

BENİM ÇOCUĞUM YAPMAZ!!!!!!!!!!!!!!

Yıllar önceydi. Hastanede çalıştığım kliniğe başka klinikte çalışan hasta bakıcı bir bayan geldi. Elinde bir poşet vardı. Göz göze gelince “bir dakikanızı alabilir miyim” diye sordu. “Buyurun” dedim. Ben bir yakını var ve onu muayene ettirebilmek için rica edeceğine düşünmüştüm önce. Ama öyle değildi. Sessizce “müsait bir oda varsa orada konuşabilir miyiz” dedi. Belli ki özel bir durum vardı. Etrafıma bakındım, koridor tıklım tıklım hasta doluydu. “Aslında çok yoğunum ama birkaç dakika konuşabiliriz” dedim ve müsait bir odaya aldım. Masumca bir tavırla kafasını önüne eğerek anlatmaya başladı.

“Ben, madde bağımlıları yardım derneğine üyeyim. Diğer gönüllüler ile çay davetleri düzenliyoruz, oradan gelen geliri de derneğe bağışlıyoruz. Bağımlıların tedavisine destek oluyoruz” dedi.

“Ne güzel ne değerli bir çaba böyle. Sizi tebrik ederim” dedim.

“Bu hafta sonu da bir çay davetimiz var. Elimdeki davetiyeler onun için. Alırsanız çok mutlu olurum” dedi. Son kelimeleri söylerken ağlamaklı ve boğuk bir hal aldı sesi.

“İyi misiniz” dedim.

“Aslında oradaki gençlerin içinde benim de oğlum var ve tedavi olmayı çok istiyor. O ve arkadaşları

için üzülüyorum. Onlar öyle çabalarken bende elimden geleni yaparak yardımcı olmaya çalışıyorum” dedi ve ağlamaya başladı. Biraz sakinleştikten sonra tekrar anlatmaya devam etti.

“Benim çocuğum sakın ve uslu bir çocukluk geçirdi. Bir dediğimi iki etmedi. Hiç üzmedi ve üzecek bir şey yapmadı. Delikanlılık çağına gelince arada bir geç gelmeleri başladı. İlk başlarda gençtir, arkadaşları ile dolaşmak istiyordur diye hiç sorgulama ihtiyacı duymadık. Bu geç gelmelerin hem saatleri uzadı hem de neredeyse her gün olmaya başladı. Geldiği zaman bize görünmeden direkt odasına girip yatıyordu. Yavaştan ikaz etmeye başladık ama artık çok geçti. Bizi dinlemeye tenezzül etmeden kapıyı çarptığı gibi gitti. O gece eve gelmedi biz de sabaha kadar uyumadık. Hep arkadaşlarımla buluşacağım derdi. İşte o gün anladık hatamızı. Çünkü arayıp sorabileceğimiz hiçbir arkadaşını tanımiyorduk. Kimlerle takılır bilmiyorduk. Ertesi günü sabaha doğru kapı çaldı. Açtığımızda neredeyse tanıyamadığımız oğlumuz vardı karşımızda. İki kişinin hızla uzaklaştığını gördük muhtemelen onlar bırakmıştı kapıya. Yarı baygın, gözlerinin altı morarmış ve anlamsız bakıyordu. Bir şeyler söylemek istiyor ama kelimeleri tam çıkartamıyordu.

Elimi tutup öyle bir sıktı ki yardım çağrısını o an fark ettim. Hemen hastaneye götürdük ve bir müddet sonra acı gerçeği öğrendik. Oğlumuz madde bağımlısıydı ve acilen tedavi edilmesi gerekiyordu. Doktoru gerekli yerlere başvuracağız dedi. O an söylenenleri algılamam çok zor oldu. Sanki başka biri için konuşuyordu doktor. Bir filmin içindeydim ve hastane kapısından çıkınca her şey normale dönecek o filmde son bulacak gibiydi. Ama öyle olmadı maalesef. Çocukluğu geldi gözümün önüne. Nasıl da usluymuş, nasıl da söz dinlerdi. Kısa süre sonra tedaviye başlandı. Çok şükür şimdi bizim de çabamızla bütün gayretiyle iyileşme yolunda oğlumuz. Tabii diğer tedavi olan arkadaşlarının da desteği çok büyük. Az kaldı tamamen iyileşip normal hayatına dönecek. Ama ben diğerlerinin de iyileşmesi için çabalamaya devam edeceğim” dedi. Hem anlatıyor hem de hıçkırarak ağlıyordu.

“Sizin çocuğunuz var mı” diye sordu. Başımı var anlamında salladım.

“Biz çocuğumuza çok güvendik kötü bir şey yapmaz zannettik ama dışarı öyle değil. Kötülüklerin üzerini rengarenk şekerlerle süslemişler adeta. Belli etmeden yavaş yavaş buluşturmuşlar. Dernekteki diğer bağımlı çocukların aileleri ile tek ortak noktamız

nedir biliyor musunuz?” dedi.

Nedir diye sordum. Yüzüme uzun uzun baktı ve: “Hepimizin tek ortak noktası BENİM ÇOCUĞUM YAPMAZ demişiz zamanında” dedi.

O gittikten sonra uzun uzun düşündüm. Doğruydu hiçbir anne baba çocuğuna kötülük yakıştırmaz. Kötü bir davranış yapacağını asla düşünmez. Onlar bizim masum çocuklarımızdır. Ama unuttuğumuz bir şeyler vardı. Zamanında yanlış olan davranışlarına yanlış demezsek, bazı sorunların üstünü kapatırsak hatalarını görmezden gelirse dışarıda başkalarından acı tecrübelerle öğreniyorlardı. Üstü boyalı zehirleri şeker zannedip, alkışlanan her olayda kendini kahraman gibi görüyorlardı. Evet, onlar bizim biricik, en mükemmel, eşi benzeri olmayan melek çocuklarımız....

Ama kapı dışarı çıktıklarında toplum içinde bir birey oluyorlar. Birey olma yolunda da kendilerini ispatlamaya çalışıyorlar. Kendilerini ispatlasınlar tabii ki... Nasıl mı? BENİM ÇOCUĞUM YAPAR diyerek. Benim çocuğum güzel gitar çalar, benim çocuğum güzel şiir okur, benim çocuğum güzel resim yapar diyerek. Tüm kötülüklerin sonsuza kadar yok olması dileğimle....

CUMHURİYET CUMHURİYET EN GÜZEL ŞEY HÜRRİYET

İlkokula başladığım 1970'li yıllarda çoğumuz gibi benim de öğrendiğim ilk çocuk şarkıları 'Daha dün annemizin kollarında yaşarken' ve 'Bir küçücük aslancık varmış / Kırlarda koşar oynarmış' idi. Bu şarkıların hemen arkasından da 'Cumhuriyet Marşı'nı öğrendiğimizi hatırlıyorum:

Cumhuriyet Cumhuriyet/En güzel şey hürriyet
Nice zahmet nice emek/Verdi sana bu millet
Gazimin sen en büyük bir/Yadigarısın bana
Nice zahmet nice emek/Verdi bu millet sana

O zamanlar 'Cumhuriyet'in ne olduğunu bilmiyordum, ancak şarkıda söylendiği gibi güzel bir şey olmalıydı. Daha sonraları ilkokul öğretmenimiz cumhuriyetin ne demek olduğunu anlatırken başka şeyler yanında cumhuriyetin herkesin istediği şeyi özgürce söylemesi de olduğunu söylediğinde ben cumhuriyeti daha çok sevmiştim. Çünkü, babama hep isteyip de söyleyemediğim 'bana bir bisiklet alması' isteğimi söyleyecektim. Söyledim de ama sonuç hiç de beklediğim gibi olmadı. Bana bisiklet alınmadı. Çünkü Cumhuriyetin aynı zamanda başkalarının fikirlerinin de olduğu ve karar vericilerin (annem ve babam) tüm fikirleri değerlendirip son kararı ilgili mercilere danışarak (dedem ve babaannem) vermeleri de demek olduğunu o zaman öğrendim. (Tabii

bisiklet almak için yeterli paramız olmaması da bir neden olabilir!) Yine de marşı severek okumaya devam ettim. Hatta 1973 yılında Fahri Korutürk'ün cumhurbaşkanlığı seçildiği gün okul müdürümüz sınıf kapılarını açtırıp hepimize radyodan canlı olarak yayınlanmakta olan meclisteki cumhurbaşkanlığı seçim sonucunu dahili anons sisteminden dinlettikten sonra tüm sınıfların katılımıyla bu marşı söylememiz de benim Cumhuriyeti daha çok sevmeme neden olmuştu.

Doğal olarak, o yaşlarda bize kazandırılan Atatürk sevgisinin de Cumhuriyeti sevme sürecimde büyük etkisi olmuştu. Kahramanlığıyla, ulusumuzun yeniden doğuşuna vesile olmasıyla, örnek alınacak kişiliğiyle ve ortaya koyduğu fikirler ve ilan ettiği Cumhuriyet düzeniyle bizim için bugünlerin moda deyimleriyle karizmatik bir lider olan Mustafa Kemal Atatürk'ün aramızda yaşamasa da bizim için çok sevdiğimiz aile fertlerinden farkı yoktu. Onun yaptıklarına sonsuz derecede güvenir; saygı ve hayranlık duyardık. Atatürk'ün başlatmış olduğu Kurtuluş savaşı ve sonrasında kurduğu devletimizin yönetim şeklinin Cumhuriyet olmasını sağlamanın tarihimizin en önemli dönemeçlerinden olduğunu daha sonraları öğrendik. Toplum içinde değişik düşünce

ve fikirlerin serbestçe temsil edilmesi ve kişilerin bunlardan istediğini benimsemesi de demek olan demokrasi anlayışının uygulanabildiği en iyi yönetim şekli Cumhuriyetti. Cumhuriyetin mümkün kıldığı modernleşme ile geleneksel bir toplum olmaktan modern bir topluma dönüşme sürecini yaşamaya başlamıştık ve bu süreçte yaşadığımız bilimsel, ekonomik, teknolojik, endüstriyel ve politik değişimler ve aşamalar bizi fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür bireyler olarak yaşatmaya başlamıştı. Herhalde bu kadar şeyi başaran Cumhuriyet bana da bir bisiklet aldırırdı artık. Ama maalesef aldıramadı o zamanlar.

Şimdi bana bisikleti ve benim gibi nice farklı şeylerin hayalini kuran kişilere düşlediklerini aldırılmamasının sebeplerini ve sonuçlarını düşündüğümde bizlere öğretilen bazı kalıp yargılarda hata mı vardı acaba diye düşünmeden edemiyor insan. Bugün bizim gibi gelişmekte olan (azgelişmiş mi yoksa?) toplumların gelişmiş toplumların izledikleri aşamaları izleyerek ekonomik büyüme ve kalkınma sağlayacakları yönündeki görüşler her ülke için geçerli değil mi acaba? Bazı sosyolojik teoriler azgelişmişliğin ve gelişmişliğin aynı nedenden, yani kapitalist çıkar ilişkilerinden kaynaklandığını ileri sürmektedirler. Her az gelişmiş ülke gelişmiş olduğu kabul edilen ülke-

lerin izlediği yolları aynen izleyerek gelişmiş ülkeler haline gelemeyenler var; çünkü, gelişmiş ülkelerin gelişmiş olmalarını sağlayan azgelişmiş ülkelerden yaptıkları ekonomik artık transferlerdir diyor bu teoriler. Onlara göre azgelişmiş yoksul ülkeler sayesinde dünyanın zengin ülkeleri var olabilmektedir. Yoksul olmalarının nedeninin sadece bilimsel devrim yaşamamış ya da aydınlanma düşüncesinin ilkelerini benimsememiş olmaları değil, belki onlardan daha fazla batı ülkelerinde uygulanan ekonomik sisteme sadece hammadde ve ucuz işgücü sunan üreticiler olarak girmeye zorlanmış olmaları ve kaynaklarını egemen devletlerle rekabet edecek şekilde kullanma olanağından yoksun bırakılmalarında yattığını iddia ediyor bu görüşte olanlar. Tam bağımsızlık zor ve uzun bir süreç olsa da sonunda bir ülkeyi her alanda gerçek gelişmeye ulaştıracak tek yoldur onlara göre.

Bu gerçeği görmüş olan Atatürk ülkenin dış düşmanlardan kurtarılmasından hemen sonra ekonomik durumu görüşmek ve alınabilecek önlemleri belirlemek amacıyla İzmir'de topladığı iktisat kongresinde şöyle demektedir: "Tarihin ve tecrübenin süzgecinden arta kalmış bir gerçek vardır. Türk tarihi incelenirse, gerileme ve çöküntü nedenlerinin iktisadi sorunlara bağlı olduğu görülür. Kazanılmış

zaferlerin ve uğranılmış başarısızlıkların tümü iktisadi durumla ilgilidir...Milletimiz düşman ordularını mahvetmiştir. Tam bağımsızlık için şu kural vardır: Milli egemenlik, mali egemenlikle desteklenmelidir. Bizleri bu hedefe götürecek tek kuvvet ekonomidir. Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkça payidar olamaz.”

Cumhuriyet ile yönetildiğimiz 1923-1938 döneminde gerçekleştirilen ekonomik gelişmeler; doğru lider ve doğru kadrolar tarafından, doğru hedefler gösterildiğinde, Türk Milleti'nin gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkabileceğinin kanıtıdır. 1923 ile 1938'i kapsayan bu dönemde gerçekleştirilen iktisat kongreleri, kalkınma planları, yasal düzenlemeler ve gerçekleştirilen uygulamalarla şu ana kadar görülmeyen %8'lik hızlı bir büyüme yaşanmıştır. Bu oran 1939'dan sonraki 10 yılda ancak %1 olabilmiştir. Kalkınma hamlelerinin en yoğun yaşandığı 1950-1960 arasındaki on yılda bile bu oran %5'te kalmıştır.

Yabancı sermayenin elindeki stratejik hizmetlerin ve madenlerin devletleştirilmesi, demiryolu ağlarının genişletilmesi, milli bankaların kurulması birçok yeni üretim tesisi ve fabrikanın açılması üretimin, tasarrufun, yerli malı kullanmanın teşvik edilmesi bu hızlı gelişmenin başlıca itici güçleri arasındaydı.

Bu dönemde Atatürk'ün desteği ile 1926'da ülkenin kıt kaynaklarla Kayseri'de uçak fabrikası kurma sürecinde yaşananlar gelişmiş ve sömürge ülkelerin ne engeller çıkararak az gelişmiş ülkelerin gelişmelerine engel olduklarını gösteren bir örnektir. 1930'lu yıllarda dünyadaki üç en iyi avcı uçak türünden birinin üretildiği bu fabrikada 200 dolayında uçak üretildikten sonra 1940'lı yıllarda Amerika'nın Marshall planı çerçevesinde uçak ve motor hibesi yapmasıyla üretim durdurulmuş ve sadece bakım hizmetleri verilmeye başlanmıştı. İlk özel uçak fabrikası yine Atatürk'ün desteği ile 1937 yılında Nuri Demirağ tarafından İstanbul'da kuruldu ve onlarca yolcu uçağı üretildi. Ne yazık ki bu fabrika da 1945 yılında kapatılmıştı. Bu dönemde yapılan çalışmalar devam ettirilebilseydi ancak 2029'da Hava Kuvvetlerimizin envanterine geçmesi beklenen TF-X avcı uçaklarını üretmesi planlanan Milli Muharip Uçak Projesi on yıllar önce uygulamaya geçirilir ve şu anda belki de uzaya araçlar gönderme planları yapıyor olurduk. (Belki ben de ilkokul yıllarımda bisikletime kavuşur, 30'lu yaşlardan sonra bisiklet binmeye başlamaz ve bisiklet sürmeyi geç öğrendiğimden dolayı bisikletten düşmez ve omzumdaki kırıklardan dolayı da klavikula ameliyatı olmazdım!) Atatürk'ten sonra gelenlerin onun uzak görüşlülüğüne sahip olmamaları nedeniyle cumhuriyetin ilanı ile başlayan ilerleme hamlesi sadece uçak üretiminde değil diğer alanlarda da sekteye uğramış ve günümüze kadar ağır aksak devam etmiştir. Onun milliyetçi, anti-emperyalist ve tam bağımsızlığı temel alan görüşleri ve uygulamaları gerçekleştirilebildiğinde ülkemizde her alanda gerçek bir gelişme yaşanacağını düşünüyorum.

Dalgalsın her tarafta/Şanlı Türkün bayrağı Korumaktır ve yüceltmek/Azmimiz bu toprağı Bu vatan hiç sensiz olmaz/En güzel Cumhuriyet Milletim böyle demiştir/Ya Ölüm ya Hürriyet

PÜSKÜLLÜ ALİ

Vakit akşam ezanını gösterdiğinde odamdan koşarak sofaya indim. Sofanın ön bahçeye bakan, annemin çeyizinin göz nuru, kanaviçe işlemeli perdesini özenle sıyırdım. Hava kararmış, sokaktaki yoğurtçu, sucu, çember çeviren çocuklar, hatta mahallelinin gözü gibi baktığı sokak hayvanları bile evlerine, kulübelerine, köşelerine çekilmişlerdi. Bense mumların, şamdanların yanmaya başladığı bu alaca akşam vaktinde yine kitabımdan başımı kaldırıp, sanki mesaim yeni başlıyormuş gibi başlamıştım babamın yolunu gözlemeye. Her akşam yapardım bu ritüeli. Çünkü babamın, çeşmenin köşesinden her dönüşü bir umut kıpırtısıydı bizim için, uzun zamandır.

Ben Ali. Sokaktaki çocuklar bana püsküllü Ali derler. Nedeni de babamın püsküllü fes takması. Aslında babam bazı bazı 'göreceksiniz, çok yakında bu püsküllüleri takmaktan vazgeçeceğiz' diyor ama nedense benim pek inanasım gelmiyor. İşte ben, yani Püsküllü Ali, her akşam umutla çeşmenin köşesini dönüp evine gelen Salih Bey'in oğluyum.

Babam Salih, bir zaptiyedir. Yani öyleydi. Asayiş-i berkemal etmek içi gecesi gündüzü yoktu. 'Ekmek

nerdeyse tutunmak lazım' der, bize de kanaatkâr olmayı öğretirdi her zaman. Onun için çok gecemiz onsuz geçti. Çok akşam bekledim sofanın kanaviçe perdesinin ardında, bir elim perdede, bir elim çenemde. Sabahlara kadar bekleyense ben olmazdım. Benim gözlerimden akan uyku, mumun eriyen parafinine karışırken, annem devralırdı nöbeti. Eline kimi zaman bir oya alırdı, sanki çeyizlik kızı varmış gibi, bazen de yamanacak birkaç çorap ya da içlik. Ekmeğimiz asayiştedir ve en güzel aile bizim sükunetli ailemizdir.

Ben on dört yaşındayım. Ve başka kardeşim de yok. Aslında olacaktı. Hayal meyal hatırlıyorum ya beştim ya altı. Annem hamileydi, babam da zaptiyeydi resmiyette ama başımızda bir savaş belası vardı. Mecburen o da eli silah tuttuğundan katılmıştı bu kanlı ateşin harına. Ben savaş kısmını onun çok sonra anlattığı anılardan hatırlarım. Ama annemin çektiği acılar silik rüyalar gibi gözlerimin önündedir hep. Savaştan önce hamile kalmıştı annem. Aralarında konuştuklarını hatırlıyorum. 'Bir kız olsa Salih' derdi annem. 'Ne güzel olur Gülüm' derdi babam, adı Gülnaz olan anneme. 'Ona da rahmetli

ananın ismini veririz, Rukiye olur'. Benim adım babamın babasının yadigârıydı, kız kardeşim olursa o da anneannemin yerini alacaktı. Sonra savaş çıktı. Zaten anlattılar bana, benim doğumumdan önce de ara ara böyle savaşlar, isyanlar, yangınlar olmuş güzel vatanımda. İşte ben böyle bir yangınlar çocuğuyum. Şimdi, aklım erince yani, görüyorum insanlara büyük acılar yaşatan savaşın sonuçlarını. Kayıplardan biri de kardeşim oldu işte, cinsiyetini bile bilemediğimiz. Babaannemin dediğine göre annem ya beş ya altı aylık hamileydi. Üçümüz evde yalnızdık, babam cephede. Önce bize yakındı ama sonra tehlike başka köylere, şehirlere sıçrayınca başka cepheye vermişler. Bizimle vedalaşıp gitmesinin üzerinden ya bir ya bir buçuk ay geçmişti ki bir asker geldi evimize. Babaannem yufka yapıyor, annem çeşme başında. Ben ceviz ağacının altında oynuyorum. Askerle konuşan annemin bağırarak kendini yere attığını fark ettim. O anki çocuk aklım gidip sormayı bilmiyor daha. Babaannem koştı yakınına, yufka ocakta yanmak üzere. Neden sonra yanaştım yanlarına, saç, örtüsü, gözyaşıyla karışmış anneme; 'ne oldu ana?' dedim. Annemle göz göze geldik bir an ve sonra çırpınarak kendinden geçti. Sonra anlattıklarına göre o acıyla düşmüş bebeğimiz, hem de ele gelecek kadar büyükmüş nerdeyse. Ebe kadın 'nerden baksan altı ayı varmış bebeğin' demiş.

Askerin getirdiği haber herkesi yıkmış. Çünkü asker anneme 'Salih Çavuş Çanakkale'de şehit düştü, sizler sağ olun abla 'demiş ve gitmiş. Babamı herkes çok severdi, resmen kasabada yas ilan edilmiş. Annem üç gün kadar yataktan çıkamadı. Hem düşen bebeğinin bıraktığı acılardan hem de yitir-

diğini öğrendiği babamın acısından. Sonra gelen giden, sarılan, elini tutan derken aydınlandı biraz yüzü. Ama bana her bakışında aktı gözyaşları. Bana her sarılışında 'Ali'm, Salih'im' dedi. Ben tam olarak anlayamıyorum durumu. Bana da söyleyen, anlatan yok. Ölümü tam anlayamasam da daha önce, falanca öldü, filanca rahmetli oldu sözlerine aşınayım aslında. Ama yine de babamın öldüğünü dillendirmemişler bana. Kalabalıkların gelip gidişini ananın hasta oluşuna bağlamışım. İyi ki de öyle yapmışlar, iyi ki de öyle yapmışım. Çünkü babam, nerdeyse dört ay sonra sapasağlam döndü evimize. Meğer Ali oğlu Salih çokmuş cephede. Bizim kasabada bile üç tane varmış. Babam sonra bu durumu 'soyumuz sopumuz belli olmuyor ki onun oğlu bu deyince. Beni de bu yüzden öldü sanıp mezara koymuşlar yaşarken' diye anlatır. Gülnaz Anam o günden sonra kendine geldi, yüzünde adı gibi güller açtı. Ama kardeşim de yitip gitti bu acıdan. Yine duyduklarımın anlattığı bir daha da olamazmış kardeşim. Annemin çektiği acı müsaade etmiyor sanırım artık buna.

Babam döndükten sonra da savaş devam etti. Sapasağlam dedim ama bir kurşun bir de süngü yararı vardı bedeninde. Beslenmesi de kötü olduğundan zayıf düşmüş, öylece göndermişler eve. Ama babam durur mu? Başkaca yardımları dokunacaktı hem cephede hem beyinlerdeki savaşa. Bir komutan vardı, Çanakkale'de. Ama aslında her yerdeydi. Bundan dört yıl önce Samsun'daymış, sonra Amasya'da, Havza'da, Sivas'ta Erzurum'da... Daha önce bambaşka yerlerde savaştaymış hep. Trablus'ta, Filistin'de, Suriye'de. Gönlüyle topraklarımızın dört bir

yanında. Asker olmak için okumuş, asker olunca da kendini savaşta bulmuş. Ama asıl savaşı yeni başlayacakmış. Mustafa'yımış adı. Sonra babam anlattı Kemal de derlermiş artık. Kâmilmiş, olgunmuş, zekiymiş, hem de çok zeki. Çalışkanmış ne gündüzü varmış ne gecesi. İşte babam onunla Çanakkale'deyken tanışmış. 'İyi ki' der hep, 'iyi ki buradan Çanakkale'ye yollamışlar beni. Hayatın zaptiyelikten ibaret olmadığını anladım. İki yufka, bir çuval unla bir yılın geçmeyeceğini. Okumanın önemini, insanı sevmeyi, çalışmanın, emek vermenin sonuçlarını. Üç beş cümlede bana hayatı anlattı'.

Babam artık zaptiye değildi. Zaten zaptiyelik yapacağı bir imparatorluk da kalmamış, padişah ülkeyi teslim edip kaçmış. Memurluklar da fesih olunmuştu. Şimdi her yer yangın yeriydi, alevleri söndürüp, ateşi soğutup, yeniden meşaleler yakma zamanıydı, komutan öyle demişti. Babam da onun hizmetinde, yanındaydı artık bu uğurda.

İşte bu sebeplerledir ki babamın her akşam ezanı vakti çeşmenin köşesinden dönüp eve gelişi benim ve bizim için umut demekti uzun zamandır. Adı Mustafa Kemal olan komutan, verilene, dayatılana isyan edip, bu makûs mukadderatı bize yaşatmamaya ant içtiği günden beri, umut demekti. Bir keresinde görmüştüm onu. Babam bir toplantıya beni de götürmüştü bundan iki yıl kadar önce. Bağımsız bir millet meclisi açtığı günün ilk yılında görmüştüm onu. Ağzım açık dalıp gitmişim. Mas-mavi bir gökyüzü gibi gözleri vardı. Uzun değildi ama çok heybetliydi. Sanki her şeyi biliyor gibiydi. Kadın için, çocuk için, hayvan için, ülke için, dünya için... Sanki her şeyin doğrusunu biliyordu da bekliyorduk, hadi bir cümle kursa da tüm kötülükler bitse diye. Öyle saygıya değer, öyle sözünün eriydi işte.

Annem mumu getirmişti, hava iyice karardığından olacak. 'Boynun tutulacak Ali'm, gel içerde bekle' demişti. Sonra tam beni göğsüne bastırıp sarmıştı ki, işte çeşmenin köşesinde bir karaltı belirmişti. Babamdı gelen, umuttu, meraktı, gelecekti. Hemen koştum kapıya, karanlıkta önüme ne geldiye takılarak. Düşmeden vardım sonunda ve avludan hızlı hızlı geçip babama sarıldım.

- Oğlum dedi babam. Bekledin değil mi yine beni?

- Bekledim tabi babam. Bundan güzel iş olur mu?

Babam kollarıyla beni iyice sararak 'İyi ki bekledin Ali'm' dedi, 'güzel haberlerim var. Hemen içeri girdik. Babam hızlı hızlı ceketini çıkarıp ellerini yıkamaya koyuldu. Sık sık böldüm işini 'hadi baba

anlatsana' diye. 'Sabret evlat' dedi. 'Bu sabrın sonu en büyük selamet'.

Babam işini bitirdi, sedire oturdu. Arkasına yaslanıp derin bir nefes alıp verdi. Mumlar titredi. Annemle ben karşısındaki mindere oturmuş bekliyorduk. Ve ağızından, anlamadığımız ama umut veren, gözlerinin içini güldüren o cümle çıktı. 'Bu gece paşa dedi ki, efendiler yarın cumhuriyeti ilan ediyoruz'.

Dahasını beklemiştik ama babamın diyecekleri adeta bitmişti. Sonra sessizliği annem bozdu. 'Salih'im,

cumhuriyet ne demektir ki?'

'Ne demek değil ki Gülnaz'ım? Bir kere cumhur demek halk demek. Yöneteni kendimiz seçeceğiz demek. Senin özgür olman demek, benimle aynı haklara sahip olman demek. Ali'nin herkesle aynı modern eğitimi alabilmesi demek. Soyumuzun belli olması, soyumuzun bir adının olması demek. Avrupalı olmak demek. Bilim demek, sanat demek, çiftçinin, köylünün işçinin yüzünün gülmesi demek. Hem laik olmak hem de her güzel şeye layık olmak demek. Dünyadaki gelişmiş ülkelere ulaşmak, onlarla aynı seviyede olmak ve anılmak demek. Yalancı hocaların, üfürükçülerin değil doktorların elinde iyi olmak demek. Adaletsiz kararlar veren kadıların değil, adil hâkimlerin elinde olmak demek. Umut demek Gülnaz'ım, cumhuriyet umut demek, hayat demek.

O gece belki de hayatımızın en anlamsız gelen, en şaşkın ama en güçlü ve en umutlu kararlarını duymuştuk babamdan. Mustafa Kemal Paşa o gece daha önceki kararlarında olduğu gibi, bir ulusun kaderini belirlemişti. Yıllar sonra Atatürk soyadını da alarak, son vermişti kargaşalara, eşitsizliklere, ayrımcılıklara... Kimsenin bebese bu kargaşanın verdiği acılardan yitip gitmeyecekti.

Ve ben, Püsküllü Ali, o gecedan yirmi yıl sonra ülkenin modern bir laboratuvarında deneyler yapıp, bilim, insanlık ve tüm dünya için sabahlara kadar çalışacak, cumhuriyetin bana verdiği nimetlerle, huzur içinde yaşamanın tadına varacaktım.

KUTLU OLSUN!

1921 yılının Ağustos ayının 14. günü Kurban Bayramı arifesiydi. Anadolu'yu işgal eden Yunan ordusu, Ankara'ya doğru ilerlemeye başlamıştı. Ankara düşerse, Anadolu'nun direnişini bitireceklerini zannediyorlardı. Sakarya Savaşı başlamak üzereydi... Ertesi gün Kurban Bayramı...

İki uçak uçuşa hazır, pist başında bekliyordu.

Bütün havacılar, makinistler ve yer görevlileri ayaktaydılar. Bayramlaştılar. Bayram yemeği öğleyn birlikte yenecekti. Karargah subayı, yemekte etli pilav, ayran ve irmik helvası olduğunu açıkladı. Cephe karargahı da havacılar armağan olarak kahve yollamıştı. Uykusuz Abdullah Usta'nın bile yüzü güldü.

Nafiz-1'i Behçet uçuracaktı. Gözlemci Yüzbaşı Sırrı'ydı. Yüzbaşı Fazıl, 'Demiryolunun kuzeyini ve güneyini iyice tarayacaksınız.' dedi. '...süreniz iki buçuk saat.' Albatros'un pilotu Fehmi'ye döndü: 'Sen birlikte uçup keşif uçağını koruyacaksın.'

'Başüstüne.'

Albatros'ta pilot yerinin önünde, dört yana dönebilir, canavar gibi bir makineli tüfek vardı. Tüfeğe şerit takılmıştı.

'Haydi çocuklar, hayırlı uçuşlar.'

Helalleştiler.

Motorlar ısınırken Behçet bağırdı:

'Sofrayı süslü istiyorum.'

Sarışın havacı artistik bir selam çaktı:

'Emrin olur!'

Uçaklar hiç aksilik çıkarmadan havalandılar, kanatlarını sallaya sallaya bir tur atıp aşağıdakileri selamladılar ve ufukta kayboldular.

Havacılar çardağın altında, el birliği ile taşınabilir masaları birleştirerek uzun bir masa hazırladılar.

Teneke tabakları, çatal bıçakları, sürahileri, maşrapaları yerleştirdiler. Sarışın havacı, yakındaki tarlaya uzanıp gelincik topladı. Kan kırmızı gelincikleri su dolu iki maşrapaya koyup masanın iki ucuna bıraktı. Behçet sofraya bayılacaktı.

...

Görev süresinin bitiminden bir saat önce, Albatros görüldü.

'Albatros dönüyorrrr!'

Merakla toplandılar. Yalnız geliyordu. Görünürde keşif uçağı yoktu. Albatros sarhoş gibi indi. Koştular. Pilot Fehmi'nin güneş yanığı yüzü gözyaşıyla sırlıslıklamandı.

Fazıl'ın kalbi sıkıştı:

'Ne oldu Fehmi, keşif nerde?'

Nafiz-1, 2.000 metre yükseklikte birden alev almış, yanarak düşmüş, Behçet ve Sırrı şehit olmuşlardı. Hepsi acıdan taş kesilmişlerdi.

...

Dile kolay, Sakarya Savaşı ve bir yıl sonra Büyük Taarruz'la Yunan ordusu Anadolu'dan sökülüp atılmıştı.

1923 Ekim ayının 28 Ekim gecesi sofrada Mustafa Kemal, 'Yarın Cumhuriyet'i ilan edeceğiz.' dedi. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

30 Ekim 1923 Salı sabahı...

Cumhuriyet'in ilk günü, Mustafa Kemal, İsmet İnönü'ye mektup yazdı.

'Bize, geri, borçlu, hastalıklı bir vatan miras kaldı.

Yoksul ve esir ülkelere örnek olacağız.

Kaderin bizim kuşağımıza yüklediği bir görev bu.

Özgür bir toplum oluşturmak zorundayız.

Çağdaşlaşmak, bu ideali gerçekleştirmek zorundayız.

Bu görevin ağırlığını ve onurunu seninle paylaşmak istedim.

Allah yardımcımız olsun.'

Size okurken hikaye gibi gelen her şey bu topraklarda yaşandı. Daha çok çalışmaya, üretmeye ve paylaşmaya ihtiyacımız var. Cumhuriyet Bayramımız kutlu olsun.

* Turgut Özakman'ın Şu Çılgın Türkler ve Yılmaz Özdil'in Mustafa Kemal kitaplarından yararlanılmıştır.

BİLGİ, YASAK MEYVE VE DOKTOR FAUSTUS ÜZERİNE

Birçok masal ve mitte kahramanlar mutlaka bedel öderler. Bilgilenme ve öğrenme ihtiyaçları yüzünden meraklarına karşı koyamadıkları için yasakları çiğnerler. Binlerce yasak vardır onları bilgiden uzak tutan. Bunlar gidilmemesi gereken bir yer, açılması gereken bir kapı, sorulmaması gereken bir soru, edilmemesi gereken bir söz, yenilmemesi gereken bir meyve olabilir. Yasağın çiğnenmesi sonunda ödenen bedel çok ağır olsa da nihayetinde yaşadıkları ve ulaştıkları bilgi onları bilge ve yararlı yapar. İnsanlık tarihi bir bakıma bilgi peşinde koşarken bedel ödeyenlerin tarihidir.

Hristiyan öğretilerinde bilgi elma ile özdeşleşmiştir. Tevrat'ın İbranice'den Latince'ye ilk çevirisi dördüncü yüzyılda Jerome tarafından yapılır. İbranice'de Cennet'teki Bilgi Ağacı'nın yasak meyvesinin adı "peri"dir. "Peri" etli ve çekirdekleri olan herhangi bir meyve demektir. Yani nar, incir, armut, şeftali, limon, hatta buğday da "peri"dir. "Peri" sözcüğünün

Latince'deki karşılığı olan "malus" çift anlamlıdır. Hem "kötü" hem de "elma" anlamına gelmektedir. Tıpkı Türkçe'deki mısır sözcüğünün bir ülke ve bitki anlamına gelmesi gibi. Hristiyanların Kutsal Kitabı Avrupa'da on altıncı yüzyıla kadar sadece Latince'dir ve sadece din adamları tarafından okunabilir. Bu nedenle o döneme kadar yazılan birçok dini metinde, yapılan birçok resim ve gravürde de Havva'nın Adem'e sunduğu şey aslında ne olduğu bilinmeyen bir yasak meyvedir sadece. Dolayısıyla elma da o zamanlar aslında masum bir meyvedir. İngilizcedeki "her gün ye bir elma, doktora muhtaç olma" atasözü muhtemelen bu çeviriden önce söylenmiştir. On altıncı yüzyılda Protestanlığın ortaya çıkması ve İncil'in Latince'den diğer Avrupa dillerine çevrilmesi esnasında olanlar olur. "Malus" çeviride çift anlamlı bir kelime olmanın kurbanı olur. Latince İncil'den Avrupa dillerine yapılan çeviride iki anlam birden kullanılır ve yasak meyve "kötü elma"ya dönüşür.

Bu dönemden sonra birçok Tevrat ve İncil çevirisinde, sanat eserinde, resimde, heykelde elma artık ilk günahın aracı olan bir meyveye dönüşür. Dini görsellerde de hep kırmızıdır. En çekici renklerden biri olduğu arzu ve ihtirası temsil ettiği için belki de. Tanrı'nın koyduğu tek yasağa uymayan ve elmayı yiyen Adem ve Havva aslında yediklerinin elma değil ayva olduğunu Cennet'ten kovulunca anlarlar. Yasak meyveyi yiyerek iyi ve kötünün bilgisine ulaşan insanoğlu için artık çileli bir var olma süreci başlar. Var olmak için devamlı mücadele etmek zorundadır ve artık ölümsüz değildir. İyi ve kötüyü bilmek bir bedel gerektirmiş, beraberinde mutsuzluğu ve acıyı getirmiştir. O günden bugüne de hep böyle süregelmiştir. Bilginin peşinde koşanlar eninde sonunda bilmenin verdiği bedeli ödemek zorunda kalmışlardır. İşin daha da kötüsü bilmemeyi tercih edenler tarafından dışlanmış, horlanmış, zorlanmışlardır. Tam da bu nedenle görmeyen, duymayan, konuş-

mayan üç maymunu oynamak rahat yaşamının formülü olarak kabul edilmiştir. Buna bir de dördüncüsünü yani karışmayan maymunu ekleyenler daha da rahat etmişlerdir.

Vatikan Sistine Şapel'de Michelangelo'nun Adem ile Havva'nın Cennet'ten kovuluşunu anlatan freski Kimi insanlar Adem ile Havva'dan ders almamış olmalı ki hep bilinmeyenin peşinden koşmaya devam etmiş, hep yasakları delmeye çalışmış, elde ettiği bilgi ile kendi cennetlerini kuracağını düşünmüştür. Johann Wolfgang Von Goethe'nin (1749-1832) ölümsüz trajedisi Faust da, hazların, özellikle de en büyük haz olarak gördüğü bilginin peşinde koşan ve sonsuz bilgi için ruhunu Mefisto'ya yani Şeytan'a satmaya razı olan bir bilim insanının öyküsü anlatılır. Burada elma yerine bilgiyi kullanır Goethe. Aslında anlattığı insanoğlunun trajedisidir. Mefisto, Faust'un aklını çelmek için sorduğu sorularla, ona

vaat ettikleriyle bizi insan ruhunun en karanlık dehlizlerine götürür, kendimize sormaktan ve cevaplarından korktuğumuz soruları gene kendimize sordurur.

Mefisto ve Faust birçok dersler verirler bize. İnsanın önce kendi aynasına bakıp kendisini bilmesi gerektiğini, insanın bilmediğine ihtiyaç duyduğunu ama bildiğini kullanmadığını, bir papazın genellikle bir komedyen olduğunu, ruhtan gelmeyen hiçbir suyun insanı serinletmeyeceğini, herkesin ancak öğrenebileceği kadar öğrenebildiğini ve yalnız içinde bulunduğu anı yakalayabilen insanın tam insan olduğunu anlatırlar. İnsanın en kıymetli sermayesi olan akıl ve bilgiden nefret ettiğini bu nedenle akıl ve bilgiyi inkâr edenlerin imanlarını da koruyamadıklarını hatırlatırlar. Bilgi peşinde koşan ve cehaletin karanlığından nefret eden Goethe ise ölüm döşeğindeyken de evin perdelerini açtırır ve "Işık, biraz daha ışık" der son nefesini vermeden önce.

Birçok roman ve şiire konu olan gerçek Doktor Faustus'un on beşinci yüzyılda yaşadığı düşünülmektedir. O dönemde yaşayan halkın tersine, bilgiye ve bilinmeyene aşıktır. Sıradan insanların bilmediği o kadar çok şeyi bilir ki halk bu bilgilerin ancak Şeytanla iş birliği yapmakla mümkün olduğuna inanır. Esrareniz bir şekilde ölünce de cesedin yüzündeki trnak izlerini Şeytanın yaptığını düşünürler. Erken yaşta ölmeyeydi Şekspir'den daha ünlü olacağına inanılan İngiliz oyun yazarı Christopher Marlowe (1564-1593) Doktor Faustus'un öyküsünden çok etkilenmiştir ve Doktor Faustus'un Trajik Öyküsü (1592) isimli bir oyun yazmıştır. Aslında Faustus'u

edebiyat dünyasına kazandıran kişi de odur. Nobel ödüllü Alman yazar Thomas Mann (1875-1955) ise 1947'de yazdığı Doktor Faustus isimli romanda Adrian Leverkühn isimli bir bestecinin gene Mefisto ile yaptığı pazarlığı ele alır. Fakat bu sefer olaylar ağırlıklı olarak yirminci yüzyılın ilk yarısında geçmektedir. Haliyle de iyi ve kötünün bolca sorgulandığı, toplumsal değişimin, siyasal sistemlerin, hayatın anlamının, birey ve toplum ilişkisinin farklı boyutlarını ele alan eleştiri yüklü bir yapıttır. Adrian da bir bedel öder elbette. Elde edilen bilginin bilgelik getirip getirmediği ve bu bedele değip değmediği sorularının cevabını da okuyucuya bırakır Thomas Mann.

Bilgi peşinde koşmak insanı diğer canlı türlerinden farklı kılan en temel özelliklerinden biridir. Ne var ki her zaman bedel ödemeyi gerektirir. Üstelik bu bedel sadece zaman, emek ve çaba göstermek, uykusuz kalmak, eğlenceden vaz geçmek gibi basit olmayabilir. Çünkü bilgilenen insan üç (belki de dört demek daha doğru) maymunu oynamakta zorlanır. Gören, duyan, konuşan ve karışan ve bu yüzden dokuzuncu köyden kovulan insanın onuncu köye de gitmeye razı olması gerekir. Bilgiye talip olmak, bireylerin insan olarak kalabilmesi ve varlığını sürdürdürebilmesi için en önemli şartlardan biridir. İnsan olduğunu ancak bilginin getirdiği zenginlikle ve "fikri hür, vicdani hür, irfanı hür" olmakla kanıtlayabilir. Bedeli ağır olsa bile.

SENİ ÖZLEDİMLİ ŞİİR

Ciddi ciddi öpecektim az kalsın:

Karşımda, son derece ciddi bir ciddiyetsizlikle sırtıp duran kötü huylu dudaklarından. Eğer son anda hatırlatmamış olsaydın bana düş kardeşi olduğumuzu. İkimizin arasında cereyan etmekte olan bütün kardeşlik biçimlerini falcılar dürtüklesin. Seni falcılara anlatsam bizi birbirimize bildirirler mi dersin?

Sana beni öğütlerler mi seni büyük annelere anlatsam?

Telefon numaranı versem ,sokak şarkıcılarına, mümin müezzinlere, sarhoş piyanistlere filan.

Kovabilirler mi sınır boylarından bu kötü kaderini güzeller güzeli ülkemizin?

Sabah sabah bir çocuk şarkısı ve veya mazlum bir dua kullanarak.

Şimdi iki kardeş birbirini vuracak olsa hepi topu yorgun bir ülke hesabına, hesap veremeyiz herkes bizden bilir.

Çünkü biz seninle düş kardeşiyiz ve birbirimizi durmadan düşkünlüklerimizden vurmaya deniyoruz.

Durmadan düşkünlüklerimizle kırmayı deniyoruz birbirimizi.

Bir kovboy falan çağırılım diyorum ben, gelip vura vura yıksın işte bütün düşkünlüklerimizi.

Ama vurmaklada bitmiyor ki bu düşkünlük dediğin.

Düşüşün kendisini kovmalıyız diyorum hayatımızdan; düşmenin tedavüldeki değerini sorgulamalıyız.

Sonra birden bir fikir geliyor aklıma ve bir anda zıplayıp dikkatsizce çarpıyorum kendime.

Biz seninle ayrı düştük sadece ayrılmadık ki.

Bu fikir Atilla İlhanın aklına daha önce gelmişti.

Ayrıldığımızı göre biz hâlâ sevgiliyiz demektir.

En azından üstad sevgililiği ayrılmakla özdeşleştirdiği şiiri yazdığı günden beri.

Ama ayrılmadığımızı göre sevgilide değiliz o zaman.

Az sonra iki sevgili telefonda kavga edecek.

Biri hiç müsait değilken kırmaya, ille de kırılmak için bir bahane arayacak öteki.

Az sonra kârım yamalak bir şiir daha yazacak ayrıla kavuşa yeni kavuşmalara uğurlamaya alıştığı sevgilisine aşığın teki.

Ve şöyle bitirecek:

Seni özledim

POZİGATİF

Buhar tanecikleri gibi çiseleyen bir yağmur. Ufku kaplayan mor gri bulutlar. Kasvetli bir İstanbul sabahı; sokaklarda dolaşan insanların omuzlarında tonlarca yük varmışçasına bitkin ve karamsar ifadelerle günlük telaşın içindeler. Boğazın suları da gökyüzünün rengini almış. Bu griliğin içinde işgal ordularının boğaza demirlemiş zırhlıları adete birer hayalet gibiler. Lakin hiç olmadıkları kadar da gerçekler. Tüm bu olumsuz depresif hava içinde geleceğin güzel günler getireceğinden emin bir insan. Boğazda demirli zırhlılara bakıp yanında ki arkadaşına şöyle der. “Geldikleri gibi giderler.” İşte pozigatif burada başlıyor.

Hayata pozitif bakın. Kuşlar, çiçekler, böcekler ne güzel. Şu doğan güneş, havlayan köpek, mırıldayan kedi ne güzel. Evren size bugün bakalım ne güzel-likler getirecek diyen ve sizi oturduğunuz yerden evrene pozitif bakmaya ve hep ve daima ve her dakika pozitif olmaya çağıran pek çok guru var biliyorum. Bunlara inanıp inanmamak sizin bileceğiniz iş. Ben başka bir pencere açmaya çalışacağım. Bakalım becerebilecek miyim? 13 Kasım 1918

sabahı Atatürk'e o tarihi sözü ettiren şey neydi. Çok düşündüm üzerine. Tüm ülke karamsarlığın pençesinde boğuşurken O'na bu pozitif ruh halini veren şey neydi diye kafa yordum. Tüm yaşamı boyunca 3997 kitap okumuş. Tabi bu elbette tespit edilebilenler. Bu sözü söylediğinde henüz 37 yaşında. Yaşadığı ömrü okuduğu kitap sayısına orantılıysak yıl başına 70 kitap düşünüyor. Yani o tarihte aşağı yukarı 2600 civarında kitap okumuş bir insandan bahsediyoruz. Üzerine aldığı eğitim ve elbette Libya çöllerinden, Anafartalar sırtlarına pek çok cephede yaşanmış savaş ve yaşam deneyimi eklenince insan kendisinin ve mensubu olduğu ulusun fertlerinin gerekli şartlar oluştuğunda neleri başarıp, neleri başaramayacağını çok iyi tahlil eder. İşte o na müsait şartlar içinde Atatürk'e bu sözü söyleten kuvvet buydu sanırım. Hayata toz pembe baktıran guruların o tarihlerde varlığından söz edilemeyeceği için bahis konusu bile yapmıyorum. Sağlıklı bir insan yaşamı boyunca ne sürekli pozitif nede sürekli negatif bir bakış içindedir. Dalgalı bir grafiktir aslında sağlıklı olan. Kimi zaman içimize dolan enerji ile en zor şartlarda bile geleceğe umutla bakarken, kimi zaman en basit

sorunların karşısında ümitsizliğe kapılıp kabuğumuza çekiliriz. Buraya kadar pozi kısmını anlatmaya çalıştım. Olumsuzluklar karşısında dik durmamızı bilgi ve bilimin ışığı sağlar. Aynı ışık başka bir işe daha yarar hem de olumsuz tarafta. Bakalım neymiş. Yaşadığımız olumsuzluklar karşısında önce kalp atışlarımız hızlanır sonra bir sıcaklık kaplar bedenimizi. Ardından soğuk soğuk terleriz. Bu ilk reaksiyon bitip olay soğumaya başlayınca fiziksel tepkinin yerini psikolojik tepki alır. Fiziksel tepkinin tam aksi bir yavaşlama ve yaşam enerjimizi yitirme hissi oluşur. Hiçbir şeyden keyif almamaya başlarız. Etrafımızda ki insanlardan uzaklaşmak yalnızlık içinde olmak isteriz. Herkesin bize düşman olduğunu düşünmeye başlarız. En yakın dostlarımızı bile bir şekilde suçlarız. Başımıza gelen bu kötü olaydan asla ama asla kurtulamayacağımıza inanırız. Bu dünyada yaşanmış en kötü olaydır ve bizim başımıza gelmiştir. Artık bu sarmaldan bir tek çıkış yolu var. Hayır hayır gurular değil rahat olun. İçine çekildiğimiz bu kalın kabuğun oluşmasını engelleyen, düştüğümüz yerden yeniden ayağa kalkmamızı sağlayan şey nedir merak ediyorsunuz değil mi? az sonra değil şim-

di. Pozi kısmında hani bahsettik ya, hayata pozitif bakmamızı sağlayan bilgi ve bilimin ışığı diye. Hah işte o kabuğun içinden çıkmamızı ve hayata yeniden tutunmamızı sağlayan şeyde yine o bilgi ve bilimin aydınlattığı zihnimiz. Eğer yaşadığınız tüm olaylara bilgi ve bilimin aydınlattığı bir zihinle bakarsanız, olayları çok daha doğru ve objektif değerlendireceğinizi göreceksiniz. Yani negatif bir ruh halinden sağlıklı bir çıkış yolunu ancak ve sadece edineceğiniz bilgi ve onun eşliğinde yaşadığımız tecrübeler sağlayacaktır. İşte gatif kısmını da dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım.

Unutmamak gereken en önemli nokta ise bizler insanız. Bir yazılım ya da bir makine değiliz. Bazen yağmurla karanlık bir sabaha uyanmak güzeldir, bazen pırıl pırıl güneşli bir öğleden sonra yeşilin mavinin içinde kaybolup toz pembe hayaller kurmak. Diyeceğim o ki tepkisiz kalmayın hayata, sağlıklı kalın.

23 Ekim 2020 Zafer.

YÖNETİM STRATEJİSİ

Bu çalışmanın amacı, sürekli değişen günümüz dünyasında yoğun rekabet ortamında daha da önemli hale gelen strateji ve yönetim stratejisi ile stratejik düşünce kavramlarını açıklayarak, her bir grup, kurum, kuruluş, işletme ve hükümet yöneticileri için bir çerçeve sunmaktır. Bu çerçeve sunulurken, strateji kavramı yerine kullanılan planlamadan ayrılan yönleri ve bütçeleme ve bilgiden bahsedilecektir. Etkin bir liderlik için stratejinin esas olduğu bilinciyle, yöneticilerin kuruluşuna uzun dönemli yönlendirme sağlayan bir liderlik yapabilmesi ve değişen yeni dünya düzenin sürprizleri (olaylar, hastalıklar, iş modelleri, yeni suç türleri vb.) karşısında nasıl savunma geliştireceği sorusuna cevap aranmıştır.

Yönetim Stratejisi

Dünya sürekli değişiyor. Bu geçmişte de böyleydi, gelecekte de böyle olacak. Çin'de Aralık 2019'da ortaya çıkan Covid-19 virüsü artık dünyanın Aralık 2019'dan önceki gibi olmayacağını gösteriyor. Sosyal yaşantımızdan iş yaşantımıza kadar hayatımızın her alanını etkisi altına alan salgın sürecinin toplumun tutum ve davranışlarında da uzun vadede değişiklik yaratması kaçınılmaz gözüküyor.

Bu makale hazırlanırken, 29 Mart 2020 tarihi itibariye Ülkemizde toplam vaka sayısı 9.217 kişi, vefat eden 131 kişi idi. Bu sayılar AB ülkelerinde kat be kat daha fazla. Üretim, ekonomi, seyahat vb. tüm hayat yavaşlamış neredeyse durma noktasına

gelmiştir. Bir gazete haberine göre Almanya'da 2012 yılında Robert Koch Enstitüsünce hazırlanan bir raporda bu günler öngörülerek hazırlıklar yapılmış. Raporda hükümete ve yetkililere nasıl önlemler alacakları, hangi yasalarda değişikliklere gidilmesi gerektiği belirtilmiş. Almanya'da 60.380 olan toplam vaka sayısından 500 kişi hayatını kaybederken, hazırlıksız yakalanan İtalya'da 92.472 vaka sayısından 10.023 kişi

hayatını kaybetmiştir. Almanya burada bu makalenin konusu olan stratejisini bundan 8 yıl önce oluşturmuş ve bu günleri öngörmüş. İşte Almanya'nın yaptığı stratejik yönetimdir. Strateji; uzun dönemli değişime yönelik perspektiftir. Etkin bir strateji ileriye bakmayı, değişim gereksinimini önceden görerek, ona hazırlanmayı gerektirir.

Yönetim; yönetme işi, çekip çevirme, idare anlamına gelmektedir. İdare etmek, yönetmek en küçük aileden tutun da global şirketlere, devletlere kadar herkesin konusudur. Çünkü hayatta kalabilmek, sürdürülebilir olmak, mutlu ve iyi yaşamak gibi birçok nedenler; bizi kariyerimizi, zamanımızı, çocuğumuzun geleceğini, işimizi, şirketimizi ve devleti daha iyi yönetmeye, idare etmeye zorlar. Çünkü rasyonel bir varlık amaçsız olamaz ve amacı uzun vadede gerçekleştirecektir. İşte bu uzun vadede gerçekleşecek her bir amacın konusudur strateji. Ancak zaman zaman dört ileriye dönük yönetim tekniği olan strateji, planlama, bütçeleme ve bilgi

kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bunları net biçimde ayırmak gerekir.

Bütçeleme; bir kuruluşun gelecekteki operasyonları için kaynak ayırmaktır.

Planlama; bir kuruluşun süreklilik taşıyan operasyonları için taktikler üretmektir. Planlama strateji değil stratejinin uygulamasıdır. Yöneticiler her yıl operasyonel taktikleri değiştikçe yeniden planlama yaparlar.

Strateji; uzun dönemli değişime yönelik perspektiftir. Etkin bir strateji ileriye bakmayı, değişim gereksinimini önceden görerek, ona hazırlanmayı gerektirir.

Bilgi; işletmenin gelecekteki diğer yaratıcı operasyonlarını ileri götürmek ve kontrol altına almak için gereken dayanaktır.

Sonuç olarak, modern strateji teorisine göre;

- Strateji, yön değişikliğidir. • Planlama, geleceğe ilişkin taktiklerdir.

- Bütçeleme, kaynak ayırmaktır. • Stratejik bilgi, geleceğin yeniliğidir.

Stratejik planlama tekniğini kullanmanın amacı, bir kurumun/kuruluşun geleceğine yön vereceği kararları şimdiden almak olduğundan stratejik yönetimin temel önemi burada ortaya çıkar.

Stratejik Düşünce

Stratejik yönetimin merkezinde yer alan zorluklar karmaşık ve uygulama güçlüğü olmasıdır. Bugün buna enformasyon da eklenmiştir. Çünkü stratejik yönetim de birçok değişken vardır ve bu değişkenleri birlikte değerlendirerek geleceği kurgulamak gerekir. Kurumun kendi güçlü yönleri, zayıf yönleri ile önündeki fırsatları ve tehditleri analiz ve değerlendirmesinin yanında, politik, ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeleri analiz ederek kararlarına yön vermesi, geleceği kurgulaması gereklidir. İşte asıl zorluk bu sekiz büyük başlıktan bir başarı hikayesi çıkarmaktır. Bunu başaranlar fark yaratacaktır. Bu nedenle strateji herhangi bir grup, kurum, kuruluş veya işletmeye uzun vadeli liderlik sunma özelliğinden ötürü merkezi bir zihinsel yönetim faaliyetidir. Bu bakımdan, etkin bir liderlik için strateji esastır. Bir kuruluşa uzun dönemli yönlendirme sağlayan bir lider olmazsa, organizasyon durağanlaşır ve değişime yenik düşer. Bir kuruma, kuruluşa veya işletmeye uzun dönemli yönlendirme sağlayan bir yönetici olmazsa, kurum değişen yeni dünya düzeninin sürprizleri (olaylar, hastalıklar, iş modelleri, yeni suç türleri vb.) karşısında savunmasız kalır.

Strateji, uzun bir geleceğin bilinmezliklerine ilişkin olduğundan karmaşık bir düşünce niteliğini

içinde barındırır. 'Planlama düşüncesi' ise 'strateji düşüncesinin' tersine güncel kesinlikler ve geleceğin dolaysız gereksinimleri ile ilgili olduğundan daha anlaşılabilir niteliktedir.

İş yaşamının koşturmacası içinde sıklıkla operasyonel planlamanın acil gereksinimleri ile meşgul olduğundan, gerçek stratejik düşünce hiç gündeme gelmeyebilir. Bazen strateji kavramı ile planlama kavramı birbirinin yerine kullanılır ve hep karıştırılır.

Kamuda en dolaysız ve en iyi bilinen süreç bütçelen-dirmedir. Planlama ondan sonra gelir. Bu durum, diğer işletmelerde de böyledir, sadece kamuda değil. Stratejik düşüncenin zorluğu, içerdiği fikirlerin faaliyet sonucu ile olan bağlantılarının dolambaçlı, dolaylı ve bulanık olmasıdır. Bu stratejiyi uygulamada planlamadan daha zor kılabilir. Planda net bir operasyon öngörüsü vardır, kısa dönemli bir amaç, dolaysız bir hedef vardır. Planın başarıya ulaşip ulaşmadığı kısa sürede ortaya çıkar. Stratejide ise, bir strateji uygulamakla hedefin gerçekleşmesi arasındaki süre uzundur. Bu süre içinde amaç ve hedefler değişir. Hatta bu sürede liderlik durumu dahi değişebilir. Stratejinin başarı ya da başarısızlık üzerindeki etkisini net biçimde görmek hiç mümkün olmayabilir. Bir stratejinin değerlendirilmesi her zaman pek çok geçmiş olayın tarihsel olarak yeniden yaratılması demektir.

Stratejinin uygulamasını uzun dönemli düşünme, dolaylılık ve geleceğin berraklıktan yoksun olması zorlaştırmaktadır. Başarılı bir strateji için, iyi bir stratejik liderin iyi bir stratejik vizyona sahip olması ve bu vizyonu başarılı bir şekilde iyi operasyon planlarına dönüştürmesi gerekir. Strateji her kurumun, işletmenin, şirketin ve hükümetin uzun dönemdeki başarısında önemli ve asli bir rol oynar. İzlenen stratejinin uygun olmaması halinde ise başarısızlığa da rol oynar. Stratejik liderlik karmaşık ve zor olabilir, ama bir kurumun veya işletmenin uzun dönemde başarılı olmaları ve varlıklarını sürdürmeleri için merkezi ve asli niteliktedir.

Strateji kavramı

Stratejik yönetim, bir kurumun veya şirketin gelecekte yer alacağı pozisyonu belirlemek için sürdürülen sürekli iyileştirme, kalite yönetimi, performans değerlendirme, bütçeleme,

kaynakların planlanması gibi faaliyetleri içine alan bir süreçtir. Farklı strateji anlamları vardır. Stratejinin asla bir tarifi yoktur. 30'a yakın strateji tarifi vardır. En özet tarifi ise; strateji, geleceği planlı bir

şekilde inşa etme çabasıdır. Uzakdoğu kültürüne ait bir tanım ise; kurnazlık, hile, rakiplere tuzak kurmak, başarılı olmak için dolaylı yollar bularak, yanıltarak, zayıf konuma düşürmek, darbe vurmaktır. Buna politika da denebilir, asla siyaset değildir. İnce bir akıl yürütme olarak, manevra geliştirme olarak algılanabilir. Ani karşılaşmalarda ve savaş stratejilerinde bu kurnazlık önemlidir. Strateji, rakibi kurnazca yönetebilmek sanatıdır. Strateji planlı hareket etmektir. Stratejinin illa planlı olması gerekmez. Realitede uygulanması mümkün olmayabilir. Tahmin edemeyeceğimiz olgularla karşılaşabilir ve burada yeni fikirler ortaya çıkarmak gerekebilir. Yapılan işler bir kalıp oluşturabilir ve geriye dönüp bakıldığında bir strateji ortaya çıkabilir. Uygulamanın içerisinde deneme yanılma yoluyla akıl yürütüp geriye bakıldığında farkında olmadan “bir stratejiyi izlenmiş” denir ve bu strateji olur. Yani uygulamanın içinde bir strateji gelişebilir ve istenen başka ortaya çıkan başka olabilir. Strateji bir kurumun başarı felsefesidir, teorisi. Başarı tanımı arkasında bazı varsayımlar getirir. Neyi başarmak istiyoruz? Eğer ... olursa bunu yapacağız, gibi şartlı ifadeler geliştirerek başarı varsayımları üretiriz. Başarı sübjektif varsayımlar üzerine kurulur. Strateji objektif olamaz. “Eğer şunu yaparsan böyle olur” gibi şartlı varsayımlar geliştiririz. Yalnız bunların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmediği için yüksek risk içerir. Eğer büyük idealler içeriyorsa büyük risk vardır.

İnsan aklının tasarlayabildiği kadarını elde eder. Strateji tasarlama olayıdır. Herkes iyi bir tasarımcı olamaz. Ufuk farklılığı vardır. Tasarım stratejinin özüdür. Girişimci, karizmatik kişilerin tasarımı, şirketin veya örgütün çıkarları çerçevesinde yönlendirmesidir. Örgütü tasarlayanlar “benden sonraki insanlar nasıl bir sistemle karşılaşır” diyerek kendinden sonrakine yatırım yapar. Dümeni elinde tutan değil onu tasarlayan stratejisidir. Tasarımı sağlayabilmek için; a) Bakış açısını değiştirmek gerekir. Farklı olanları görmek gerekir. b) Kaynak ve kabiliyetleri önceliklere göre tesis etmek gerekir. Strateji bir sonraki kuşağı yetiştirmektir. Strateji acil ile önemli olanı ayırmak ve önemli olana daha çok kaynak ayırmaktır. Acil işler zamanın çoğunu alır. Kaynak ve kabiliyetleri acil işlere değil önemli olanlara ayırmak gereklidir. Acil işler, geleceğe yönelik yatırımlar değildir. Ancak bu ayırım genellikle yapılamaz ve bu engellenemez. Acil olanlarla önemli olanları ayırıp, önemli olanlara düzenli zaman ayırmak gerekir, ısrar etmek gerekir. Karar almak ve kararlılık göstermek gerekir. Taviz verildiği an bu alışkanlıktan çıkmış olur. Başarı tanımı her ne ise o başarıyı yakalamak için 100 tane iş vardır. Ancak 100’ü de eşit öneme sahip değildir. Başarıda etkisi yüksek olanlar 1/5 oranındadır. Bu 1/5’lik orandaki kritik faktörleri bulup ona yönelmek stratejidir. Yani bu 1/5’i bulup, belirleyip düzenli zaman ayırmaktır. İnsan kaynakları yönetiminde şirkete ayağa kaldıracak kişi sayısı 100

kişiden 20 kişidir. Burada strateji ise bu kişilere nasıl yatırım yapmak lazımdır, kaynakları nasıl ayırmak gerekir sorusuna cevap bulmaktır. Şirketlerde ve örgütlerde yanlış bir kaynak tahsisi vardır. Öncelikle bu düzeltilmelidir. Neye öncelik veriliyorsa buna ayrılan kaynak tahsisi de önceliğe göre olmalıdır. Örneğin bilgiye ihtiyaç duyulan bir örgütte, bilgi için ayrılan kaynak %2 ise, önemsenmeyen hizmetler olan yemek ve güvenlik hizmetlerine %60 kaynak ve personel ayrılıyorsa burada bir hata vardır. Azınlıktaki kritik faktörler belirleyici faktörlerdir.

Strateji geliştirmede 3 temel soru?

Strateji geliştirmede 3 temel soru vardır.

1- Neredeyiz? 2- Nereye gitmek istiyoruz? 3- Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?

Stratejiden kastedilen uzun vadeli performansdır. Stratejinin uzun vade de gerçekleşen, şirketin/ bireyin/kurumun performansını önemli ölçüde etkileyen olması gerekir. Küçük, önemsiz, göz ardı edilebilecek kadar küçük olan şeyler stratejik değildir. Stratejinin devreye girdiği an karmaşık zihinsel durumun ortaya çıktığı andır. Rasyonel bir varlık karşısındakinin tepkisini hesap eder. Birinci, ikinci, üçüncü ve hatta 10 uncu tepkilerini hesaba katar. Burada bir belirsiz durum ortaya çıkar. Bir hamle yapılır, karşıdaki bir hamle yapar ve bunlar ardı ardına gelir. Bu durum ortaya karmaşık zihinsel bir durum çıkarır. İşte burada strateji devreye girer.

Strateji başarı farklılıklarını açıklamaya çalışır. Şirketler, devletler ve kurumlar arasında farklılıklar vardır. Strateji neden o başardı, biz neden başaramadık sorusuna cevap arar. Strateji ‘niye’ sorusunu sorar. Niye Japonya 48 bin 556 dolar GSYİH’ya sahipken, hem de bunu yüzyıldır sürdürüyor iken, biz neden 9 bin 127 dolar GSYİH’ya sahibiz ve neden bu durum yüzyıldır değişmiyor, sorusuna stratejik yönetimde cevap bulunur.

Stratejinin pasif ve aktif tanımı

Stratejinin pasif tanımı dış çevre şartlarına göre iç çevreyi düzenlemektir. Aktif tanımı ise, dış çevre şartlarını değiştirerek iç çevreyi düzenlemektir. Aktif bir stratejik tanım içinde olmak için güçlü olmak gerekir, lider olup yönetmek gerekir. Strateji bir karar gibi görünse de yönetilmesi gereken bir süreçtir. Strateji önem derecesidir. Strateji; işi doğru yapmak yani verimlilikten çok, doğru işi yapmakla yani etkinlikle ilgilenir. Strateji bilinçli olarak geleceği inşa etmektir. Olmayan bir şeyi inşa etmektir. Geleceği tesadüfe bırakmak yerine gelecek oluşturulmaya çalışılıyorsa bu stratejidir. Başarı tesadüf değilse, vizyon ve cesaretin işidir. Stratejide neyin başarılacağı vardır, zihinsel bir model vardır. Başarının arkasındaki itici güç rutinlerdir. Yani standart yaşamdır. Çalışma rutin hale gelirse başarıda beraberinde gelir. Yaşamdaki küçük parçaların etkileri uzun vadedeki üstün başarının itici gücüdür. Kısa vade de kurnazlık yapılabilir. Ancak çevredekiler uzun vadede düşünüyorsa başarı onla-

rındır.

En sıkıntılı şey ise istikrarsızlıktır. Yenilik denemek istisnadır. Rutinlerin geliştirilmesi gerekir. Karar alıp kararlılıkla uygulamak gerekir. Strateji sorunlara çözüm bulma değildir. Strateji sorunların kaynağına gitmektir. Stratejide sorun çözülmez, yol yöntem geliştirilir. Çünkü strateji gelecek odaklıdır ve başarı odaklıdır.

Küreselleşen dünyada farkı; bilgiye hızlı ulaşan değil, bilgiyi farklı yorumlayanlar yaratacaktır. Çağımız bilgi çağıdır ve artık bilgiye ulaşmak çok kolaydır. Artık küreselleşen dünyada farkı; bilgiye hızlı ulaşan değil, bilgiyi farklı yorumlayanlar yaratacaktır. Bilgiyi farklı yorumlayan cüceler devlere kafa tutabileceklerdir. İşte fark yaratıp yok olmamak için, yaratıcı stratejiler geliştirmeli, liderlik ve yönetim tarzları baştan aşağı gözden geçirilmelidir. Bu da müşteriye yeni yararlar sunabilmek, iş dizaynlarını müşteri yönelimlerine yönelebilmek, değişen tercihlere hızlı ayak uydurmak, bu tercihleri önceden görebilmek için tünelden bakmak yerine radar dan bakmayı becerebilmek, erken teşhis yapmaktır. Bunların yanında; hayal gücünü çalıştırıp geleceği kurmaya odaklanmak, ezberleri bozmak, doğru bilinenlerle yetinmemek, yenileri sürece katmak, gelecek için ciddi çabalar harcamak, dışarıdan içeri doğru bakmak, kurumsal hafızayı ve duygusallığı bir kenara bırakmak, hızlı değişime ayak uyduracak bir kurum kültürü geliştirmekte olmalıdır.

Tüm bunların bilinmesine rağmen, şirketler/kurumlar hata yapmaya devam etmektedir. Şirketler, kendilerini emin ve muhtar hissetmeye başladıkları an hata yapmaya başlarlar. Bu durumdan kurtulmanın reçetesi ise geçmişten kurtulmak ve geleceği yaratmak için çaba sarf etmekten geçer. Çünkü gelecek geçmişten farklı olacaktır.

İş yaşamını etkileyen diğer bir durum da artık iş dünyasının istikrarsızlık yani kaos durumuna yakın olmasıdır. Bu kaos ortamında, yönetim becerilerinin geliştirilmesi ve 'stratejik yön' veya 'stratejik

niyet' oluşturulmalıdır. Böylece nereye varmak istiyoruz sorusuna cevap bulmuş oluruz ve yolda giderken içini doldurabiliriz. Artık, stratejiye zaman ayıran ayakta kalmakta ve güçlü olmaktadır. Strateji asla plan yapmak değildir, geleceği oluşturmak ve fark yaratmaktır.

Bu bulanık dünyada yol alabilmenin bir dizi yol ve yöntemlerine bahsetmeye devam edecek olursak; bu yöntemlerden biri de yönetimle ilgilidir. Yöneticiliği her seviyeye yaymak, orta kademenin önerilerini dinlemek, kıdem hiyerarşisi yerine hayal hiyerarşisini öne çıkarmak önem kazanmıştır. Dünyada sayısızca başarı örnekleri vardır. Bunlar incelendiğinde, nasıl başardıkları sorusuna cevap bulunabilir. Bu başarı örneklerine bakıldığında, hepsinde sürekli öğrenmeyi alışkanlık haline getiren, liderliği kendinde toplamayan, liderliği yayan ve liderlerin lideri olan, kökleşmiş inançları devirebilen, paranoyak derecesinde uyanık olan, değişimi zorlayan, ısrar eden, kendi üniversitesini kuran ve araştırmaya değer veren ve bunu bütün personeline yayan, öğrenmeye aşık, karara ortak eden liderlerin lider yöneticileri yapmışlardır.

Yukarıda anlatılanlar, strateji oluşturmaya dair bilgilerdir. Strateji asla plan yapmak değildir. Geleceği oluşturmak ve fark yaratmaktır. Bunları yapabilmenin yolu ise farklı bir liderlik anlayışı ile mümkündür. Katılımcı, yani her kademedeki çalışanları bu sürece katan, en geniş kitleyi strateji sürecine dahil eden liderlik anlayışı. Fark yaratmak için farklı düşünmek gerekir. Bu ancak yeni bir kurum kültürü oluşturarak yapılabilir.

Yapılan tespitler bugün için böyledir, gelecekte neyin ne olacağı bilinmemektedir. Bilmek için hayal etmek, dünyayı anlamak, dünyayı kurmak için çok fazla düşünmek, tartışmak, deneyip yanılmak gereklidir. Çünkü General Electric'in 1981 ve 2001 yılları arasında başkanı ve CEO'su olan Jack Welch'in dediği gibi "Kendi yazgını sen kontrol edemezsen başkası eder".

Reklam vermek ister misiniz?

2017'den itibaren faaliyetlerimize başladığımız zamandan bu yana geçen sürede bir çok gönüllü iş yapmış bulunmaktayız ve hedefimiz daima hep daha fazla insana ulaşmak olmuştur. Belirli bir noktadan sonra artık daha fazla insana ulaşmak maliyet gerektirmekte ve gelir kaynağına ihtiyacımız bulunmakta. Bu yüzden dolayı Web sitemizin hosting domain masrafları, Instagram, Facebook ve daha farklı platformlardaki Fikirperver Dergi, Geleceğimiz Kitapta ve Bir Ömür Bir Hikaye projelerinin tanıtım masraflarını karşılamakta güçlük çekmemiz, reklam ve sponsor arayışları içerisine girmemize sebep olmaktadır. Bizlere destek olmak isterseniz reklam, sponsorluk, iş birliği yapabilir ve bizlere destek olabilirsiniz. Bu süreçte amacımız her gün yeni bilgilerle çok daha fazla insana fayda sağlayabilmek ve farkındalık kazandırmaktır...

FİKİRPERVER

Reklam vermek ister misiniz?

2017'den itibaren faaliyetlerimize başladığımız zamandan bu yana geçen sürede bir çok gönüllü iş yapmış bulunmaktayız ve hedefimiz daima hep daha fazla insana ulaşmak olmuştur. Belirli bir noktadan sonra artık daha fazla insana ulaşmak maliyet gerektirmekte ve gelir kaynağına ihtiyacımız bulunmakta. Bu yüzden dolayı Web sitemizin hosting domain masrafları, Instagram, Facebook ve daha farklı platformlardaki Fikirperver Dergi, Geleceğimiz Kitapta ve Bir Ömür Bir Hikaye projelerinin tanıtım masraflarını karşılamakta güçlük çekmemiz, reklam ve sponsor arayışları içerisine girmemize sebep olmaktadır. Bizlere destek olmak isterseniz reklam, sponsorluk, iş birliği yapabilir ve bizlere destek olabilirsiniz. Bu süreçte amacımız her gün yeni bilgilerle çok daha fazla insana fayda sağlayabilmek ve farkındalık kazandırmaktır...

FİKİR **PERVER**

Gidilen okul sayısı: 28
Götürülen kitap sayısı: 10175
Toplanan kitap sayısı: 12117

Kasım 2017' de üniversite öğrencileri tarafından başlatılan köy okullarına kütüphane kurma projesi bugün itibariyle **25 okula ulaşmıştır**. İncelemek için **sosyal medya hesaplarını ziyaret edebilirsiniz**.

Laf ebeliği yapma sevgili çünkü ebe de sensin sobe de.

Sunay AKIN

Bu dünyada kolay iş yok ki, kimse kimseye bedava ekmek vermiyor.

Zülfü LİVANELİ

Çocuklarla birlikteyken ruh iyileşir.

Dostoyevski

Neden kendimize bakıldığını hissedince başka şeylerle meşgul görünmek isteriz?

Haldun TANER

FİKİR PERVER